

Vinogradarstvo i vinarstvo Republike Hrvatske u okviru svijeta

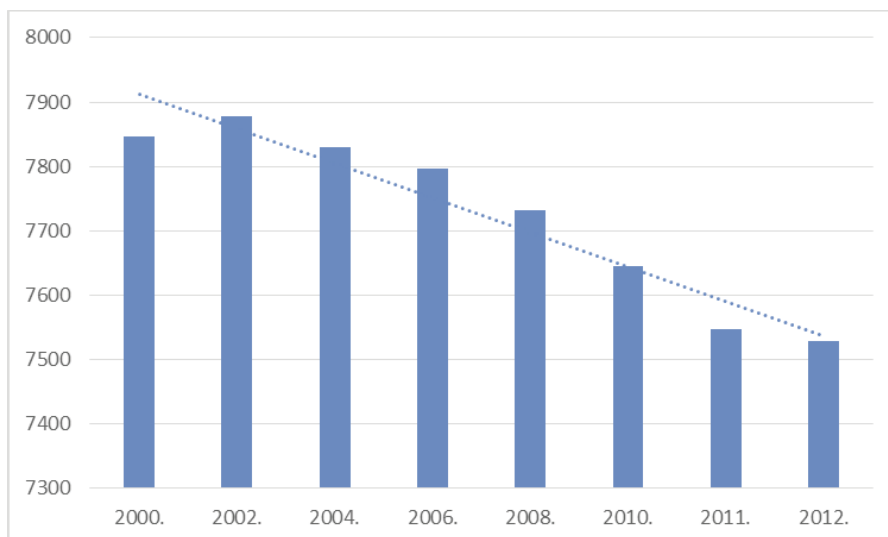
Sažetak

Unatoč globalnoj gospodarskoj krizi kojoj svjedočimo, smanjenju svjetskih vinogradarskih površina, opstojnost vinogradarstva i vinarstva u Republici Hrvatskoj neupitna je, prvenstveno zahvaljujući bogatstvu prirodnih, ekoloških čimbenika u kojima je naš čovjek već ispisao snažnu povijesnu baštinu, prožetu demografskim i kulturnim utjecajima. Danas je i vinograd u mnogim djelovima države dio turističkog pejzažnog sadržaja, a dobro vino, bez ikakve sumnje, visoko pozicionirani razlog dolaska novih i vraćanja starih gostiju. Brojnost starih sorata kojih je nazivlje izvan naših granica nepoznato danas predstavlja pravo nacionalno bogatstvo, a specifičnosti u proizvodnji i sve češći povratak na povijesnu izvornost, govori u prilog činjenici da je tržište zasićeno vrhunski proizvedenim i doradenim, ali vinima jednakog lica, te da je naša budućnost u spoju drugačijeg i kvalitetnog. U prilog tome govori i činjenica da unatoč krizi, potrošnja vina u svijetu raste, a posebnosti su uvijek s „korakom ispred“. U tom smislu općepoznati i prihvaćeni pojam „terroir“ dobiva novu dimenziju, u koju se uključuje i potrošač i njegov doživljaj kvalitete vina u definiranom okruženju prirode i čovjeka.

Vinogradi i vina svijeta

Prema posljednjim službenim podacima Međunarodne organizacije za vinogradarstvo i vinarstvo (3), vinogradarske površine i dalje bilježe pad na globalnoj razini (grafikon 1.).

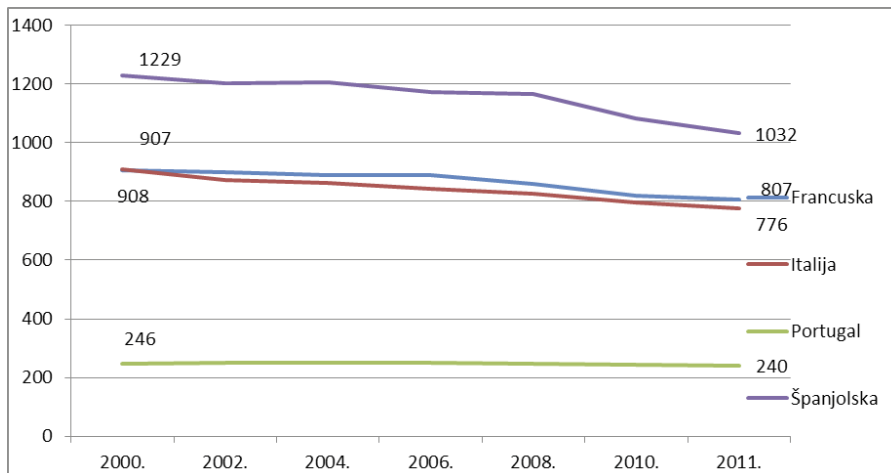
Grafikon 1. Vinogradarske površine svijeta (mil ha), 2000.-2012.

1 Dr. sc. Ivana Alpeza, HCPHS, Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, Zagreb, Jandrićeva 42, e-mail: ivana.alpeza@hcps.hr
2 Ivan Prša, dipl. ing.; Branka Mihaljević, dipl.ing.; HCPHS, Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, Zagreb, Jandrićeva 42

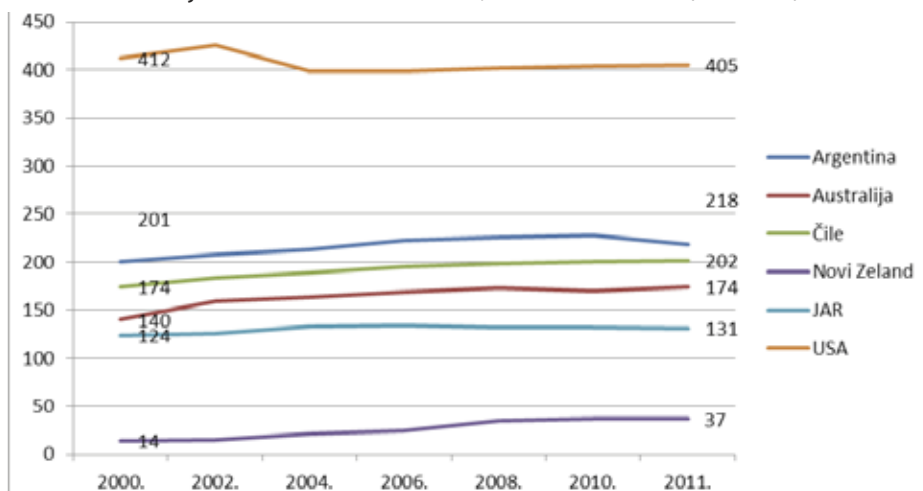
Period tijekom kojeg je Europska unija osiguravala sredstva za vinogradarske površine je iza nas i zahvaljujući tim poticajnim politikama potpomognuto je oko 180 tisuća hektara vinograda. No, na koji način? Ukupne vinogradarske površine unutar 27 članica EU smanjene su za oko 270 tisuća hektara tijekom ovog razdoblja. Očito je da su sredstva korištena kao poticaji za krčenje vinograda (Grafikon 2).

Grafikon 2. Vodeće EU zemlje (tisuće ha), trend 2000.-2011.

Vodeće europske vinogradarske zemlje kontinuirano smanjuju svoje proizvodne površine, u Španjolskoj u posljednjem desetljeću za 16%, Francuskoj za 13%, Italiji za 15%, te najmanje u Portugalu, za 2%. Opća kriza, tradicionalno vinogradarstvo, standardi kojih se EU ne odriče tako lako, a paralelno i klimatske promjene koje definitivno utječu na proizvodni potencijal za Europu će značiti i daljnje smanjenje površina s vinogradima.

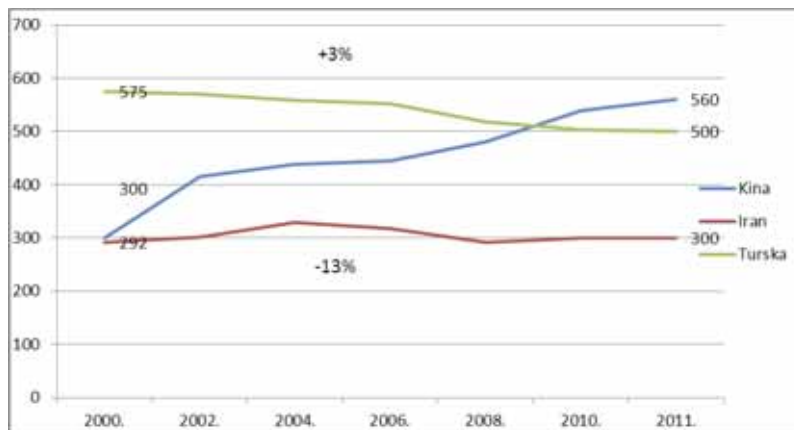
Grafikon 3. Zemlje Južne hemisfere i SAD-a, trend 2000.-2011.(tisuće ha)

Nasuprot EU, vinogradarsko vinarska proizvodnja u svim drugim djelovima svijeta osigurava sigurnost u gospodarskom smislu; osim u Argentini gdje se bilježi pad vinogradarskih površina, sve druge države i kontinenti povećavaju svoju proizvodnju (grafikon 3.).

Trend intenzivnog podizanja vinogradarskih površina u Kini i dalje traje i bilježi povećanje za skoro 90% tijekom proteklih deset godina, a istovremeno u tradicionalnim zemljama proizvodnje stolnog grožđa i suhica, Iranu i Turskoj vinogradarske površine se smanjuju (grafikon 4.).

Grafikon 4. Vinogradarske površine država Azije, trend 2000.-2011. (tisuće ha)

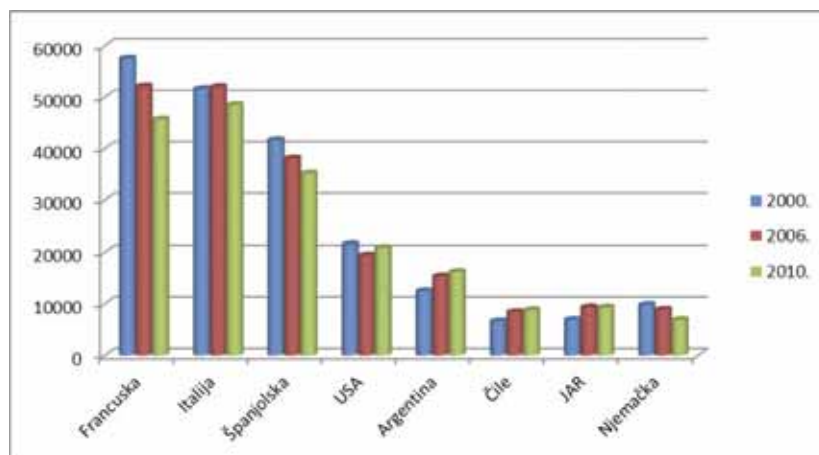

Smanjenje površina pod vinovom lozom, proizvodni klimatski uvjeti, posebno teški zadnjih nekoliko godina u vodećim europskim državama kontinuirano utječu na trend smanjenja proizvodnje. Tako je prema podacima OIV-a (grafikon 5., grafikon 6.), koji se temelje na službenim izvješćima zemalja članica, berba 2011. bila vrlo teška i kvantitativno najlošija u proteklih tridesetak godina. Interesantno je, međutim, pratiti kontrast između istovremenog povećanja proizvodnje vina ili izostanka pada proizvodnje uz istovremeni pad površina pod vinovom lozom. Zemlje koje bilježe povećanje proizvodnje vina u 2012. u odnosu na 2011., prema njihovim službenim prijavama, su SAD, Južnoafrička Republika, Australija, te Portugal i Grčka. Nasuprot njima, Italija, Francuska, Španjolska, Mađarska, Bugarska, Njemačka kontinuirano smanjuju proizvodnju. Zanimljivo je kazati kako u Australiji i SAD-u rekord proizvodnje bilježe bijela vina u smislu relativnog povećanja proizvodnje.

Grafikon 5. Svjetska proizvodnja vina (mil hL)

Grafikon 6. Vodeće države, proizvođači vina

Prema službenim podacima OIV-a (2) potrošnja vina u svijetu raste. Vodeći potrošači vina su Francuska, SAD, Italija, Njemačka, Kina, Velika Britanija, Ruska federacija, Španjolska, Argentina i Rumunjska. Paralelno s praćenjem potrošnje u apsolutnom smislu, uočavaju se trendovi pada potrošnje u Francuskoj, Argentini, Španjolskoj i Italiji, u Njemačkoj stagnira, dok u Velikoj Britaniji, Rusiji, SAD-u potrošnja vina kontinuirano raste, a u Kini vrlo intenzivno raste.

Vinogradi i vina Republike Hrvatske danas

U Hrvatskoj je upisano oko 41 000 gospodarstava koja posjeduju vinograd s ukupno oko 83 500 parcela pod vinogradima.

Prema najnovijim izvorima¹, sukladno zakonodavnoj podlozi („Narodne novine“ br. 48/14), ukupne površine pod vinogradima u Hrvatskoj, evidentirane u ARKOD sustavu, u Vinogradarskom registru, na dan 31.12.2012. godine, iznose 20 712,79 ha. Površine vinograda po regijama prikazane su u tablici 1., a u tablici 2. prikazane su površine obzirom na obojenost sorte.

Tablica 1. Vinogradarske površine evidentirane u ARKOD sustavu, 31.12.2012.

Regija	Površina (ha)
Istočna Kontinentalna Hrvatska	6 321,80
Zapadna Kontinentalna Hrvatska	4 705,05
Primorska Hrvatska	9 685,93
Ukupno:	20 712,79

Tablica 2. Vinogradarske površine po obojenosti sorte u ARCOD sustavu, 31.12.2012

Obojenost sorte	Vinogradi po regijama (ha)			
	Istočna kontinentalna H	Zapadna kontinentalna H	Primorska H	Ukupno RH
Sorte izvan sorte liste	55,76	839,18	53,69	948,63
Bijele	5 439,92	2 567,34	4 551,71	12 558,97
Crne	1 156,72	264,72	5 247,40	6 673,84
Ukupno:	6 652,40	3 676,24	9 852,80	20 181,44

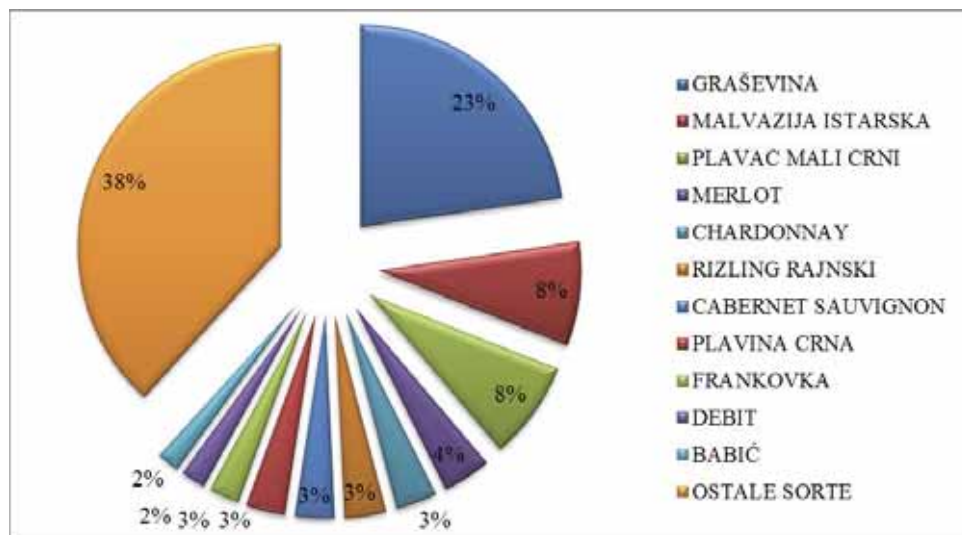
Razlika koja se vidi između površina u tablici br. 1. i tablici br. 2 predstavlja neprijavljenu površinu zasađenu nekom od sorata, vjerojatno one izvan sorte liste².

Interesantan je podatak da 15 subjekata baštini vinograde ukupnih površina većih od 100 ha, od 118,71 do 721,51 ha, a da 150 subjekata posjeduje vinogradarske površine od 10,00 ha do 720,00 ha.

Prema Statističkom ljetopisu RH iz 2012. godine, vinogradarske površine su značajno veće i iznose 32 485 ha. No, kako je prikaz svih podataka proizvodnje i prometa temeljen i zakonodavno obvezujući Zakonom o vinu, prezentiraju se stvarni podaci prema prijavama vinograda, berbi grožđa, te proizvodnje i prometa vina utemeljenih na odgovarajućim prijavama, sukladno već citiranom pravilniku.

Značajnih razlika u odnosu površina između regija Kontinentalne i Primorske Hrvatske nema. Veličina i brojnost vinograda specifičnost je, ali nažalost i otegotna značajka koja prati proizvodne uvjete i direktno utječe na izuzetno veliki broj malih proizvođača, s malim količinama vina, čija realna vrijednost često niti ne može biti u cijeni prikazana.

Sortiment

Grafikon 7. Vodeće sorte, postotni udio²

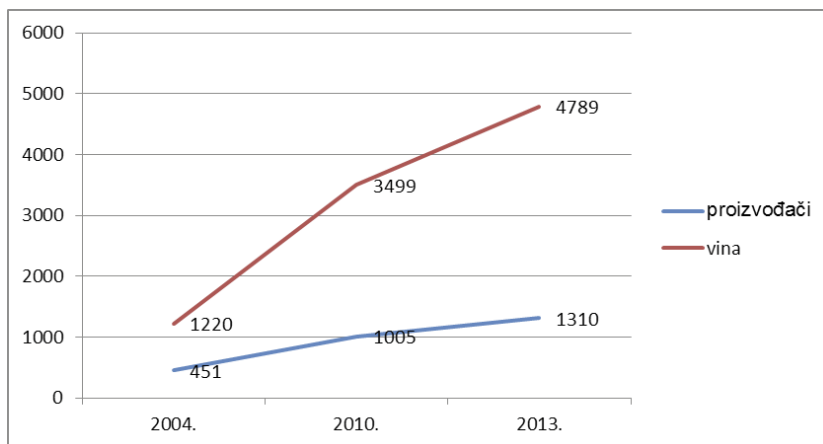
² HCPHS, Zavod za vinogradarstvo i vinarstvo, Zagreb.

U sortnoj zastupljenosti i dalje prednjače bijele sorte, preko 55 %, vodeće mjesto pripada Graševini, s 23 % evidentiranih površina. Slijede ju Malvazija istarska i Plavac mali, s 8% zastupljenošću svake sorte. Važno je naglasiti kako je u Registru¹ evidentiran jako veliki broj različitih sorata, s pojedinačno malom zastupljenošću, ali na koje ukupno otpada značajnih 38 % površina, te one predstavljaju veliko bogatstvo i izvorište autohtonih ili starih sorata. Zahvaljujući njima i našoj tradiciji naše je tržište poznato i kao tržište velikog broja sortnih vina.

Kontrolirano zemljopisno podrijetlo i zaštićene oznake izvornosti

Donošenjem drugog hrvatskog Zakona o vinu 2003. godine i Pravilnika o označavanju vina oznakom kontroliranog podrijetla („Narodne novine“ br. 7/05, 41/08, 32/11) postupak za dobivanje prava korištenja oznake kontroliranog podrijetla značajno je pojednostavljen, što je rezultiralo „velikom praskom“ novih vina na tržištu (grafikon 8.) i današnje stanje vrlo je kompleksno, i za vinogradarsko vinarsku struku, i za potrošače. Obzirom na nove vinograde, sadni materijal koji je klonski vrlo raznolik, podrijetlom iz drugih država, a ne samo naš, poznatih svojstava, obzirom na veliki broj novih vinara i nove tehnologije, u vinima je prosječnom potrošaču vrlo teško prepoznati povezanost sorte i podrijetla proizvodnje. Suočavamo se s pitanjem potrebe redefiniranja pojma „terroir“. Ulaskom RH u EU i prihvaćanjem sustava zaštićenih oznaka izvornosti, s berbom 2013.-om napušta se nacionalni sustav zaštite kontroliranog zemljopisnog podrijetla, a vina s oznakama izvornosti („Narodne novine“ br. 141/10, 31/11, 78/11, 120/12) stavlja se na tržište sukladno prihvaćenim europskim standardima. Temelj zaštite više nije ime vina koje se štiti, već uže ili šire zemljopisno/vinogradarsko područje.

Grafikon 8. Vinogradi i vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom²

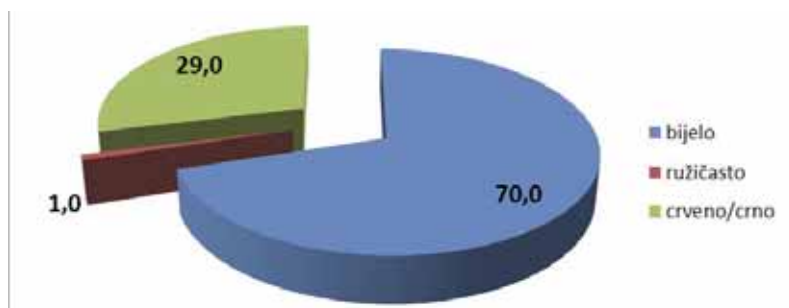

Vino na tržištu RH

Prema dostupnim izvorima², već duži niz godina promet vina u RH stagnira, pa je tako i u 2013. godini zabilježen promet vina bez značajne razlike u odnosu na prethodne tri godine (grafikon 9.). Mijenjaju se jedino odnosi u kategorijama kakvoće, dok omjeri vina obzirom na boju i sadržaj neprevrelog šećera prati postojanost ili razlike bez značaja (grafikon 10.).

Grafikon 9. Postotni udjel hrvatskih vina na tržištu, 2013.²

Obzirom na promjene u zakonodavstvu tijekom prošlih nekoliko godina udjel stolnih vina bez zemljopisnog podrijetla smanjuje se kontinuirano, u odnosu na kvalitetna vina. Postotni udjel vina u prometu 2012. godine prikazan je u grafikonu 9. i grafikonu 10., obzirom na kakvoću i boju. Nažalost udio vrhunskih vina već godinama stagnira, no istovremeno prema povratnim informacijama i udjelu vrhunskih vina u izvozu koji raste, njihova kakvoća je izuzetna. Zbog stanja na tržištu dio vrhunskih vina prema objektivnim kriterijima kakvoće prodaje se kroz kategoriju kvalitetnih vina, što je za proizvođače lakše podnijeti nego vrhunskim vinima smanjivati cijene i izazvati negativne reakcije potrošača u smislu iskazivanja sumnje u kakvoću.

Grafikon 10. Hrvatsko vino u prometu prema boji (%), prosjek 2009.-2013.²

Zaključak

Unatoč malim vinogradarskim površinama i proizvodnji vina u odnosu na međunarodno tržište, vino je neupitno strateški poljoprivredno prehrambeni proizvod Republike Hrvatske.

Zakonodavno uređenje proizvodnje i prometa grožđa i vina okvir je kroz koji se prati svakogodišnje povećanje vinogradarskih površina i proizvodnje vina s kontroliranim zemljopisnim podrijetlom, odnosno značajni pad vina bez oznake izvornosti u odnosu na vina s oznakom izvornosti, za berbu 2013., s naglaskom na povećanje kvalitetnih vina.

Zahvaljujući poštivanju struke i dobre enološke prakse, primjeni novih tehnoloških dostignuća, kakvoća hrvatskih vina je iznadprosječna.

Republika Hrvatska zanimljivo je tržište za sve veći broj uvoznika i svjetskih vina, ali je i izvor izvrsnog potencijala za izvoz vina, osobito kvalitetnih i vrhunskih vina malih serija za tzv. „butik“ prodaju.

Literatura:

OIV's assessment of the world vitiviculture situation in 2011., <http://www.oiv.int/oiv/info/>

Report by the Director General of the OIV on the world vitiviculture situation in 2011.

Izmir, Turkey, 35th World Congress of Vine and Wine

Statistical Report on world vitiviculture 2013., International Organisation of Vine and Wine

Statistički ljetopis RH, 2012. ISSN 1333-3305. Izdaje i tiska Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb.

Surveying study

Viticulture and enology in the Republic of Croatia within the framework of the world

Summary

Despite the current global economic crisis and the decrease in the number of the world's wine-growing areas, viability of viticulture and enology in Croatia is unquestionable, mostly owing to the opulence of natural and ecological factors in which our men have already written a strong historical heritage permeated with demographic and cultural influences. Even vineyards are nowadays in many parts of the country a part of the touristic landscape offer and a good wine, undoubtedly, is a highly-positioned reason of the arrival of new guests and the return of the regular ones. The abundance of old varieties which are unknown outside our country represents a true national treasure and specificity in the production and the more frequent return to historical authenticity speaks for the fact that the market is saturated with perfected wines produced in high-quality, but they are all similar so our future lies in the compound of the difference and the quality. This claim is supported by the fact that, despite the crisis, the consumption of wine in the world grows and specific qualities are always one step ahead. In this sense, a generally-known and accepted term "terroir" gets a new dimension which includes both the consumer and his experience of wine quality in a defined environment of nature and man.